

Eşkîyalık Hikâyelerine Sinop'tan Bir Katkı: Kırık Bilezik

Veysel Ergin¹

Özet

Eşkîyalık, genelde silahla veya başka bir şekilde zor kullanmak suretiyle yol kesip baskın yaparak mala, cana tecavüz, kamu düzeni ve güvenliği ihlâli olarak tanımlanmaktadır. Eşkîyalık meselesi, insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Bu olgudan geçmişte olduğu gibi yakın tarihimizde Anadolu kentleri de nasibini almıştır. Özellikle Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde eşkîyalık hareketleri büyük bir artış göstermiştir. Anadolu'da eşkîyalık hareketlerinin meydana geldiği yerlerden birisi de Sinop'tur.

Osmanlı döneminde, bu meselenin -“Levent eşkîyalıkları”, “Aşiret eşkîyalıkları”, “Kişisel ve toplu eşkîyalıklar” gibi- farklı şekillerde gündeme geldiği görülmektedir. Osmanlı Devletinde iktisadi krizin baş gösterdiği ve devlet otoritesinin zayıflamaya başladığı, bunun sonucunda mahalli beylerin ortaya çıktığı dönemde, eşkîyalık hareketlerinde bir çoğalma söz konusudur. Nitekim 20. yüzyılın başlarında da içinde bulunulan savaş hali nedeniyle devlet otoritesinde oluşan zaaf ve iktisadi çöküntü asayiş bozan amillerdendir.

Sözlü anlatılardan yola çıkılarak Sinop'ta yazılan bu hikâyeye, eşkîyalık hikâyelerindeki genel olay örgüsünün aksine, âcize el uzatan sorumluluk sahibi bir eşkıya tipini anlatması bakımından da dikkate değerdir. Bu çalışmada, “eşkîyalık” kavramından hareketle, Sinop'ta yaşanan bir eşkıya hikâyesi bütün yönleriyle tahlil edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Eşkîyalık, Sinop'ta Eşkîyalık Hikâyeleri, Kırık Bilezik

A Contribution to The Banditry Story From Sinop: Broken Bracelet

Abstract

Banditry is often defined as a violation of public order and safety by force or otherwise intercepting by gunraiding, rape. Banditry events is as old as human history. As in the past Anatolian cities have been affected by this phenomenon in our recent history. Especially in the late Ottoman period, banditry movements showed a large increase. One of the places at which the banditry movement occurred in Anatolia is Sinop.

In the Ottoman period, the banditries were seen in three categories: “Levent Banditries”, “Tribal Banditries”, “Private and group Banditries”. It is seen that the appearance of the banditries were increased by the moral and economic deterioration and the collapse of the governmental authority. This inclination is not only in the Ottoman Empire but also the other counties in the world. All these negative effects are the cause of the creation of the banditry. In the beginning of 20th century, due to the war conditions the collapse of the governmental authority and economic deterioration caused banditry.

With the help of verbal narrations, the story written in Sinop, in contrast to the overall plot, is remarkable in terms of the type of the bandits who help the poor. In this study, “banditry” concept in mind, a bandit story that happened in Sinop will be analyzed in all its aspects.

Key Words: Banditry, the banditry story in Sinop, broken bracelet

To cite this article: Ergin, V. (2015). Eşkîyalık hikâyelerine Sinop'tan bir katkı: kırık bilezik, International Journal of Humanities and Education, 1:1, 43-64

¹ Yrd. Doç. Dr., Sinop Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü
E-posta: veyselergin@sinop.edu.tr

Giriş

Eşkîyalık; insanlığın, tarih öncesi devirlerinden uygar toplumların oluşumuna kadar geçen zaman içerisinde sürekli yaşamak zorunda kaldığı toplumsal bir olgudur. Eşkîyalık, “bedbahtlık”, “rezalet”, “haylaz”, “bahtsız” ve “haydut” anlamlarına gelen Arapça şaki fiilinin çoğulu olarak Türkçeye geçmiş bir isimdir. (Develioğlu 1984, s. 284/1170) Bunların dışında “ehl-i fesâd”, “haramzâde”, “haydut” ve “müfsid”; yol kesenler için ise “kutta-i tarik” ve “harami” kelimeleri kullanılmıştır. Belgelerde “levent eşkıyası”, “kutta-i tarik eşkıya”, “celali eşkıyası”, “ehl-i fesâd eşkıya” ve “eşkîya tائفesi” gibi deyimler de geçmektedir (Bardakoğlu 1995, s.463).

Hukuki açıdan da eşkıyalığın tanımı; “mal zabt etmek, öç almak, suikastta bulunmak yahut memleketin dâhili emniyetini bozmak için mesken, çiftlik, ağıl, köy, değirmen gibi mahalleri basarak veya yakarak yahut tahrip ederek veya adam öldürerek veya yollarda ve kırlarda soygunculuk yaparak veya adam kaldırarak ve bu fiillerden dolayı mevkuf ve mahbus iken firar ederek silahla dolaşmak suretiyle emniyet veya asayiş münferiden ve toplu olarak tehdit ve ihlal etmek” şeklindedir (Türk Hukuk Kurumu 1944, s.132-133).

İşsizlik ve fakirlik gibi olumsuz ekonomik koşulların da etkisine rağmen, kanun dışı kalmak yani mevcut düzenin meşru kanunlarının tersi davranışlarda bulunmak anlamına gelen eşkıyalığı, sadece iktisadi zorluklara bağlamak; yanlış olmasa da eksik kalmaktadır. Sebep sadece iktisadi olsaydı, her geçim sıkıntısı yaşayan insanın eşkıya olması gerekirdi. Olayın bir de ahlaki ve psikolojik yönü vardır. İnsanoğlu, her devirde aynı endişe ve korkulara veyahut ihtiraslara sahiptir. Daha kolay kazanmak, kısa zamanda ve zahmetsiz yoldan zengin olmak, meşhur olmak, herkesin kendisinden söz ettiği bir kişi olmak; her insanın benliğinde vardır. İnsandaki bu benliğe, sözü edilen kolaylaştırıcı sebepler de eklenince, kişi eşkıya olmaktadır (Öztürk 1991, s.985).

Eşkîyalıkta yönetim, ekonomi, siyasal düşünce, insan etkenlerinden başka; zamanın mekânla bulunduğu yerin yani coğrafyanın da etkisi göz ardı edilemez. Eşkîyalar; -başta dağlar olmak üzere- ormanlık, bataklık ve nehir ağzı gibi ulaşılması güç ve erişilmesi zor yerlerle birlikte geçit bölgelerinde yaşarlar. Endüstrisi gelişmemiş yerlerde yolculuk yavaş ve zorlu olduğundan, doğanın bu tip zorlu mekânları eşkıyalar için en iyi sığınaktır. Dağ, direnen insanın direncini tüketmez. Yani dağ bir engel, sığınak, özgür insanlar ülkesi ve kuraldışı yaşamının mekânıdır (Yetkin 1997, s.7).

Genelde eşkıyalık olgusu, merkezi otoritenin zayıf düştüğü, kanunların geri plana itilip haksızlıkların büyüdüğü dönemlerde bir tür hak arama mücadelesi olarak ortaya çıkmıştır. Bu açıdan baktığımızda, 16. yüzyılda en geniş sınırlarına ulaşmış ve Türk milleti ile İslam medeniyetinin varisi kuvvetli bir devlet hayatı meydana getirmiş Osmanlı Devleti; 16. asrın son çeyreğinde, kendisi için masraflı olan doğuda İran (1578-1590) ve batıda Avusturya-Macaristan (1593-1606) ile iki cephede uzun süren savaşlar ile meşgul olmuştur. Avusturya ve İran'la yapılan savaşların masrafları, devlet adamlarının idari başarısızlıkları ve Avrupa'da merkezileşmiş Marksist ekonominin yerleşmesiyle Avrupalı devletlerin Amerika ve Afrika'ya yayılmaları; Ön Asya devletlerini denetimleri altına almalarından doğan dış ekonomik sıkıntılarıyla Osmanlı Devleti'ni zor duruma düşürmüştür. Ülkenin içinde ise iktisadi ve sosyal sebepler neticesinde medrese öğrencileri, Leventler ile Anadolu ve Rumeli'deki isyancılar, huzursuzluklara sebep olmuşlardır. Anadolu'nun her tarafına yayılan Celaliler; ülkedeki asayiş bozmuşlar, halkın rahat ve huzurunu kaçırmışlardır (İlgürel 1995,s.466-467).

17. yüzyılın başlarında Avusturya ve İran'la yapılan savaşlar Osmanlıların lehine bitmiştir. Bu başarıların arkasından Celalilere karşı alınan sert tedbirlerle eşkıyalık meselesi de hafifletilmiştir. Ancak eşkıyalığı doğuran asıl sebepler ortadan kaldırılamamıştır. 16. asrın son on senesinden beri devam edegelen ve toprak düzeninin bozulmasıyla ortaya çıkan reayanın çift ve çubuğunu terk ederek ya büyük şehirlere göçü veya asilere katılmalarının önü alınamamıştır. Yine askeri yapıdaki bozulmayla ortaya çıkan ve idarecilerin kapısında olmalarından dolayı "Kapu halkı" denilen kişiler de kısa süre sonra asayiş ve huzursuzluk yapanlara katılmışlardır. I.Ahmet, II. Osman ve IV. Murat'ın hadiseleri önlemek için aldıkları tedbirler zora dayanmakta olup hadiselerin sebeplerini ortadan kaldırmaya yönelik olmadığından asayiş ve huzur tam olarak sağlanamamıştır. (Shaw 1982, s.255-260)

Fazıl Ahmet Paşa sadrazamlığı döneminde, Osmanlı idari teşkilatında adem-i merkeziyet sistemi uygulandığı için, her yönden tam bir düzelme ve rahatlama görülme de, Osmanlı idari teşkilatında işler epeyce yoluna girmiştir. Ancak Enderunlular uzaklaştırılınca, görev yerlerine gitmeyen "Ehl-i Örfi ve Ehl-i Şer" vekiller, yerlerine "mütesellim ve naibler" göndermek suretiyle, Osmanlı taşra idaresini bir "arpalık" haline getirmişlerdir. Osmanlı Devleti'nde bu asırda meydana gelen zulmün önlenmesi maksadıyla "adaletnameler" yayınlanmış ise de idarecilerin zulüm ve baskılarının önünü almak mümkün olmamıştır. (Akdağ 1966, s.201-218.)

18. yüzyıla gelindiğinde artık Osmanlı Devleti, kuruluş ve yükseliş devirlerindeki sağlıklı ve düzenli yaşantısını kaybetmiştir. Devletin idari, sosyal ve iktisadi birçok meseleleri bulunmaktadır. Türk mütefekkirleri ve münevverleri; devletin içine düştüğü idari, sosyal, iktisadi, askeri ve ilmi müesseselerden müşahede ettikleri eksikliklerin ıslah edileceğine inanıyorlar ve bu ıslahatlar yapılırsa devletin eski kuvvet ve kudretine kavuşabileceğini düşünüyorlardı. Ancak toprak düzeninde ve askeri yapıda meydana gelen bozulmaları düzeltmek için halktan istenen vergiler, ehliyetsiz görevlilerin eliyle “Tekâlif-i şakka” ve “Mezalim vergileri” şekline dönüşünce, görevlilerin yolsuzluk ve rüşvet yoluyla halkı soymaya devam ettiklerine şahit olunmuştur. (Özkaya 1985, s.6)

19. yüzyıl, Osmanlı toplumsal yaşamının -gösteriş ve debdebe uğruna- dibe vurduğu bir dönemdir. Asayişin temini için kurulan Yeniçeri ocağı, toplumsal düzenin sağlanması yolunda en büyük engel haline gelince, bu yapıya dair yeni düzenlemelere gidilmiş ve 1846 yılında Zaptiye Müşirliği kurulmuştur. 1909 yılında da Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü kurularak memleketin güvenliği sağlanmaya çalışılmıştır. (Tızlak 1994, s.751-780) Ne var ki savaş için yetiştirilmiş Yeniçerilerin, işsizlik ve hedefsizlik nedeniyle eşkıya gruplarına katılması veya eşkıyaya dönüşmesi, devlet eliyle eşkıyalığa teşvik olarak algılanmış ve meşru bir hak arama vasıtası olarak kabul edilmiştir. Hatta halk, “Mezalim vergileri” karşısında, eşkıyanın yardımını ister hale gelmiştir. (Uluçay 1944, s.26) Öyle ki eşkıyalık,-cana, mala, ırza kasteden türünün kötü örnekleri bir yana- gençler arasında imrenilecek bir hale gelince; Eşkıya Balçıklı Ethem’in ağzından “Size baba nasihati! Bizi böyle görüp, ah ben de Ethem Ağa gibi olsam diye heveslenmeyin. Biz bir kere bu yola döküldük. Ya karnı, ya sırtı.” ikazının yapılmasına lüzum görülmüştür. (Ulunay 1973, s.123)

Osmanlı belgelerinin diliyle; “Celalî İsyancıları” diye bilinen olaylar zinciri ve bu olayların sebep olduğu tahribat sonucu başlayan “Büyük Kaçgunluk Dönemi”; tüm Osmanlı topraklarında olduğu gibi, Anadolu’nun en kuzey noktası Sinop’ta da farklı dönemlerde ve yoğun şekilde kendini göstermiştir. Üstelik liman şehri oluşu deniz ulaşımına, dağlık ve ormanlık arazisi yerleşme ile saklanmaya uygun olduğu için Sinop; her dönemdeki eşkıya hareketleri için bir cazibe merkezi olma halini korumuştur.

Henüz 17. yüzyıla ait 73, 74, 75, 76 ve 77 numaralı Mühimme Defterleri, tüm Osmanlı topraklarında eşkıyalık olaylarını kayıt altına alırken, Kastamonu Küre Dağları ile Sinop isimlerine rastlamaktayız. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi

Daire Başkanlığı kayıtlarından hareketle yapılan bir çalışmada, (Hüseyinklioğlu 2001, s.95, 107, 244) şu bilgiler paylaşılır:

“9 Nisan 1605 tarihiyle Kastamonu beyi ve Sinop kadısına gönderilen hükümde Sinop kalesi kethüdası Ak Mehmed’in eşkiyadan olup Bolat Kastioğlu ile dolaşip Kastamonu kalesini ve Küre’yi yakıp Sinop’ta Kızılcaelma adlı cemaatten 110 kuruş aldığı belirtilmektedir. Ayrıca Ak ve Baran adlı cemaatlerden Güz Çavuş adlı kişiyi öldürüp Fethullah adlı kişinin mahsulüne de zorla el koymuşlardır. Resul, Ömer, Mehmet, Celal ve daha birçok kişinin eşlerini dövdükleri görülmüştür. Bir Arap kulunu işkenceyle öldürüp halkın erzak ve malını gasb etmişlerdir. Ak Mehmet kendi yerine görevlendirilen kethüdayı kale kapısında dövüp Hızır ve Ali adlı kişilerin de yollarını keserek mallarını almışlardır. 40 - 50 gün kadar Baba Cafer Zindanında kaldıktan sonra firar etmişlerdir. Ak Mehmet adlı kişinin 40-50 gün Cafer Zindanı’nda hapsedildiği ve firar ettiği belirtilmiştir. Konunun teftiş edilerek suçlu bulunanlar hakkında şerh gelinmesi ve arza ihtiyaç duyulan durumlarda ise suçlunun hapsedilerek merkezden gelecek kararın beklenmesi emredilmiştir.”

“Sinop kadısı ve naibi Musluhiddin Halife Sinop’tan toplanması ferman olunan nüzul ve bedel-i kürekçi akçesini belirlenin üzerinde hane başına 60 akçe rüsum u mahkeme ve 20 akçe rüsum u hüddam almışlardır. “Rüsum u kısmet binde 15 akçe üzerinden alınacaktır” ilkesine uymayarak eldeki malı iki üç kat fazla göstermekten başka 30’ar akçe adıyla kısmet almışlardır. Ayrıca lazım değil iken sicil ve hüccet akçesi de topladıkları görülmüştür. Bu hüküm 6 Kasım 1607 tarihiyle Sinop ve Gökçeada kadısına yazılmıştır. Konunun teftiş edilerek suçlu bulunanlar hakkında şerh gelinmesi ve arza ihtiyaç duyulan durumlarda ise suçlunun hapsedilerek merkezden gelecek kararın beklenmesi emredilmiştir.”

“6 Kasım 1607 tarihiyle Sinop müfettişine, Sinop ve Gökçeada kadılarına gönderilen hükümde Sinop’ta yaşayan Türk Ahmet diye tanınan kişinin sürekli ehl-i örf yanında bulunup haraç ve avarız topladığı zamanlarda halka zulümde bulunduğu ve zorla akçelerini topladığı anlatılmaktadır. Konunun teftiş edilerek suçlu bulunanlar hakkında şerh gelinmesi ve arza ihtiyaç duyulan durumlarda ise suçlunun hapsedilerek merkezden gelecek kararın beklenmesi emredilmiştir.”

Daha sonraki yıllarda artarak devam eden bu eşkiyalık kayıtları, 20. yüzyıl başlarında zirveye çıkmıştır. Zira bu dönemde, Sinop’a birçok yerden göçler olmuştur. Halk arasında 93 harbi olarak isimlendirilen 1877-1878 Osmanlı- Rus savaşı sonrasında Batum, Kars, Ardahan, Artvin gibi illerin Rusya’ya bırakılması ile Müslüman Gürcülerin birçoğu -dinlerinden dolayı Rus zulmüne uğrama korkusuyla- ülkelerini terk ederek kara ve deniz yolu ile Giresun, Ordu, Samsun, Sinop, İstanbul ve Karadeniz kıyılarındaki diğer limanlara geldiler. Sinop’a gelen Gürcülerin –Müslimlerin yanında gayr-ı Müslimlerin sayısı da hayli kalabalıktır- büyük çoğunluğu, deniz yoluyla Acara bölgesinden gelmişlerdir. Sinop’un iklimi ve dağlık arazileri, geldikleri bölgenin (Acara bölgesi) iklimine çok benzediği için, Sinop’ta kalıcı olarak yerleşmişlerdir. Sinop’ta bulunan Gürcü köylerinin (Yuvalı, Lala, Sarıboğa, Emir Halil,

Kabalı, Alasökü, Tombul, Akkıraç...) büyük çoğunluğu, engebeli ve dağlık araziler üzerine kurulmuştur. (Mutlu 2007, s.18-23)

Gürcülerin dışında -Rumlar, Tatarlar, Lazlar, Çerkesler, Muhacirler... gibi- birçok farklı topluluk da, özellikle Sinop'un iç kesimlerine doğru uzanan dağlık ve ormanlık engebeli araziye kendilerine mesken tutmuşlardır. Daha sonra da, "işsizlik, haksızlık..." benzeri sebeplerle otoriteye isyan eden iyi niyetli eşkıyalar; köylüyü kötü eşkıya gruplarına karşı korumaları amacıyla, ulaşılması güç ve erişilmesi zor geçit bölgelerini "yatak" tutmuştur. Buralarda yaptıkları silahlı pusulu mücadeleler, ağızdan ağza yayılarak günümüze kadar² ulaşmıştır.

Sözlü anlatının zengin bir numunesi sayılan eşkıya hikâyeleri, kuşaktan kuşağa aktarılırken büyük değişikliklere uğramış hatta unutulup giden eşkıya hikâyeleri olmuştur. Bu yönüyle, makaleye konu edilen "Kırık Bilezik" hikâyesi, yazıya geçirilmiş olduğu için, Sinop'taki eşkıyalık kültürünü yansıtan çok değerli bir vesika hüviyetindedir. Söz konusu hikâye, bu kültürü yansıtması bakımından ve çeşitli yönleriyle ele alınacaktır.

"Kırık Bilezik" Hikayesinin Tahlili Üzerine

Anadolu; acı tatlı birçok olayın yaşandığı ve farklı düşüncelerin birbiriyle kaynaştığı zengin bir kültür hazinesidir. Ayrılıkla vuslatın, sevgiyle acının kol kola gezdiği topraklarda yaşananlar; Anadolu'nun birçok köşesinde söylenegelen nice sözlü anlatı mahsulü halk hikâyelerinde olduğu gibi, Sinop'taki benzer sözlü anlatı türleriyle dile getirilmiştir. Ne var ki kültür dünyası, bu ürünlerden sadece birinden, -kitaplaştırılması dolayısıyla- ayrıntılı şekilde haberdardır: Mehmet Senai'nin kaleme aldığı Kırık Bilezik hikâyesi.

² Sinop'taki eşkıyalık kültürüne dair, halk arasında, bugün bile birçok sözlü anlatı örnekleri mevcuttur. Sinop Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Ergün Acar'ın henüz kitaplaşmamış bir çalışmasından aktardığımız aşağıdaki örnek, bu zengin kültürün küçük bir numunesidir:

"Ayancık ilçesi Yenikonak köyünden Hüseyin Amca, olayı, köyün ağız söyleyişiyle aktarır.

Benim dedem de eşgiyâ öldürmüş. Dedem muğdarımış, deyirmene gelmezmiş. Göylünün bazıı gammazlıya, yağalatuyalar dedemi, götürüyalar deyirmene; sen her zaman gayтарыosuñ deye. Göylüle, imeceyner deyirmeni yapıyalla, su guyunan çığaruyalla. Orda biri gızışıya, gin besliya dedeme, bu da eşgiyâlara gidiya, diya ki: Muğdar size beyle söllüya, şöle söllüya, mâsuz arayı gızuşduruya; bu sefer eşgiyâla geliyalla. Bigün câmiye girincek dedem; dedemi götürüyalla, dedemi iyice dövüyola! Ondan sōna -duruñ bağalım- deya dedem; bigün bu eşgiyâları arama çığıya, ğarağola geliya dedem. Candarmaları alıya, sağlandüğü yeri tåkipe gediya. Candarmala böyle darayalla, bulamayalla; adam ölmemiş, evi daramışla. Bi yüklük var ımış, eşgiyâ oraya sağlanmış. Neyse dedem camdan yuharı çığıya bağıya ki adam sağlanmış. Tam varıya da mavzere bi doğunuya; orda abaza eşgiyâ ölüya. İntigâminı alıya, Abaza Râşidi vuruya; sōna ona türkü yağiyala:

"Râşidi vurdula

Cendermele duydula

Râşidiñ ğanını

Cendermele gördüle"

Yazarın, ön sözde “benim doğduğum, hayata gözlerimi ilk açtığım, ilk senelerimi yaşadığım ve ilk ihtisaslarımı (duygularımı) aldığım yer” dediği Anadolu’nun bu kuzey noktası; Cumhuriyetin ilanına denk gelen dönemdeki Osmanlıca baskı yapan ülkenin üç dört matbaasından birisine sahip olmanın ayrıcalığıyla, kültürel zenginliğini yazının kalıcılığıyla buluşturabilmiştir. (Senai 1923, s.3)

Kitabın ön sözündeki “Bu sefer, ilk defa olarak ihtisâsatımın (hissettiklerimin) bir kısmını Sinop'ta yazmaya vakit bulabildiğim için, yıllardır söylenegelen koca bir mevzu'un (konunun) ötesini berisini kırarak küçük bir kitaba sığdırmak mecburiyetinde kaldım.” (Senai 1923, s.3) açıklamasından hareketle, çalışmamıza konu olan eşkıya hikâyesinin Cumhuriyetin ilanından önceki yıllarda halk arasında yaygın olduğunu söylemek mümkündür. Üstelik kitapta geçen “Jandarma Kumandanı Haydar Bey, bir saatten beri ayakta emirlerini dinleyen Mülazım Nuri Efendi'ye bakarak sözlerine şu suretle (şekilde) nihayet (son) verdi” (Senai 1923, s.5) cümlesinde verilen askeri rütbelerle ilgili izahat da, olaydaki zaman kurgusunun Cumhuriyetin ilanı yıllarıyla örtüştüğü düşüncesini desteklemektedir. Ayrıca “-İşte böyle Nuri Efendi; yirmi seneden beri dağlarda gezen, Sinop'un bütün köylerini titreten bu müthiş şakiyi (haydudu) ele geçirmek, şimdiye kadar hiçbir müfreze kumandanına nasip olmadı.” ifadesi, yukarıda belirtildiği üzere, Sinop'taki eşkıya hikâyeleri kültürünün çok öncelere dayandığını göstermektedir.

Burada bir noktaya değinmek gerekmektedir. 1999 yılında Sinop'ta görev yapan bir Türkçe öğretmeni, Rıza Nur Kütüphanesi'nde Mehmet Senai'nin bu hikâyesine rastlar. Osmanlıca yazılan eseri Latin alfabesine aktararak, Kültür Bakanlığının bir kültür hizmeti şeklinde bastırır. (Gündem, 1999) Hatta dönemin Kültür Bakanı M. İstemihan Talay, kitaba bir ön söz yazar:

“1923 yılında Sinop'ta Osmanlıca baskı yapan bir matbaanın varlığını bilmek, yöre insanının kültürel olaylara ve gelişmelere açık olması ile izah edilebilir.

Osmanlıca ile basılan ve günümüz Türkçesine aktarılan bu tür eserlerin, bir dönemde yaşanılanları öykü şeklinde ifade etmesi nedeniyle okuyucuların ilgisini çekeceği kanısındayım. (Gündem 1999, s.V)”

Ancak, edebiyat öğretmenin çalışmasındaki bazı hatalar, eserin üslubunu etkileyecek düzeyde dikkat çekicidir. Bu hataların başında, yanlış altı çizili şekilde gösterilen “insanın en kutlu ‘kuvvetli’ intibaları (Gündem 1999, s.3) / en mukadder ‘muktedir’ takip kumandanları (Gündem 1999, s.6) Koççağız ‘Koççuğaz’ köyü (Gündem 1999, s.8) Alaşgü’ye ‘Alaşökü’ye geldiklerinde (Gündem 1999, s.17)...” kelime çevirileri gelmektedir. Bunun yanında, yanlışını yine altı çizili şekilde verdiğimiz “oranın insanları absi (somuran)/ abuse (asık suratlı) çehreli (Gündem 1999, s.3)... gümüş bir muhafaza

(güvenlik) /mahfaza (koruma kabı) (Gündem 1999, s.57)...” söz ya da söz gruplarına ait hatalı açıklamalar da göze çarpmaktadır. Kitapta rastlanan yazım ve noktalama hataları ise -metnin orijinaline sadık kalma düşüncesinin sonucu olsa gerek- bir çırpıda sayılamayacak kadar fazladır.

Arka planı, eşkıya hikâyelerinin genel yapısı ve Sinop'taki yansımalarının tespiti bağlamında oluşturulan çalışma; önce hikâyenin özetlenmesi, sonra da hikâyedeki olay örgüsünün farklı yönlerden tahlili bakımından yoğunlaştırılacaktır.

Hikâyenin özeti şöyledir:

Sinop Jandarma Kumandanı Haydar Bey, yirmi seneden beri dağlarda gezen ve Sinop'un bütün köylerini titreten “Kurt” lakaplı şakıyı yakalamak üzere, Mülazım Nuri Efendi'yi görevlendirmiştir. Ona, “şimdiye kadar hiçbir müfreze kumandanına nasip olmayan bu işi başarması halinde, parlak bir madalya ile göğsünü süsleyeceğini hatta ölü yakalarsa beş yüz, diri yakalarsa bin lira mükâfat ile terfi de alacağını” coşkulu bir dille ifade eder. Ardından da “Haydi, oğlum, göreyim seni! Bu, ilk göreviniz olacak. Allah muvaffak etsin. Dönüşünüzde inşallah madalyayı göğsünüze kendi ellerimle takarım.” gibi teşvik edici sözlerle, genç mülazımı, gözlerini parlatacak derecede cesaretlendirir. Ancak, mülazıma belli etmese de, şimdiye kadar takibe çıkmış müfrezelerdeki pek az insanın geri gelebildiğini hatırlayınca, Sinop dağlarının müthiş “Kurt”una yeni bir av daha hazırlamış olmanın endişesine kapılır.

Bir saat sonra, güneş İnce Burunun arkasına doğru inerken, Mülazım Nuri Bey'in kumandasındaki yirmi kişilik süvari takip müfrezesi yola çıkmıştır. Mülazım Nuri Bey; Kurt Mustafa Çetesi'ne dair (yağız atlarıyla binicilik ve atıcılıkta çok usta oldukları, kartallardan başka canlı bulunmayan dağlarda yaşadıkları, en son takibe gelen müfrezeyi son askerine kadar perişan ettikleri... gibi) söylenen bütün efsaneleri bilmekle birlikte, böyle mühim ve tehlikeli takibin kendisine verilmiş olmasının gururuyla, müfrezesinin önünde ve şahlanan kır atının dizginini kasarak dumanlı dağlara doğru iftiharla ilerlemektedir.

İki üç saat yol aldıktan sonra, atları dinlendirmek için, gecenin karanlığında mola verirler. Orman içindeki bu sükûnetli molayı, ufuktaki kızıl alevin ağaçlar arasında dalgalanışına karışan ve mısır patlağı gibi birbirini takip eden silah sesleri bozar. Görünüşe bakılırsa eşkıya Koçcuğaz köyünü ateşe vermiştir.

On dakika sonra Mülazım Nuri Bey, tedbir amaçlı, yanına beş kişi alıp diğerlerini Ali Çavuşun emrine vererek köye doğru ilerlemektedir. Fakat sokağı döner dönmez büyük ağaçların altında yakılmış ateşi, etrafına çepeçevre dizilmiş başlıklı, poturlu silahlı insanları görür. Bu haydut kıyafetli adamlarla beraber orada toplanmış çoluk çocuk ve kadınlardan oluşan köy halkı, meydanlıkta büyük bir kalabalık oluşturmaktadır. Mülazım, şimdiye kadar hiç görmediği bir köy düğününe denk gelmiştir. Mülazım, selam verdikten sonra, köylülerle sohbet dalar.

Köylünün “Fakir bir çobanımız vardı. Köy kızlarından biriyle üç senedir sevişiyorlarmış. Bu gece onları birleştiriyoruz. Hani Ağamız olmasaydı evlenemezlerdi ya!” izahı, Nuri Bey'in bakışını, çınarın dibinde oturmuş beyaz başlıklı ihtiyar adama yöneltir. Posbıyıklı, yüzünün çizgileri ıstıraptan derinleşmiş bir adamın gür kaşları

altından mülayim ve müşfik nazarlarıyla kendisini süzdüğünü fark eder; adamın dudaklarında hafif, tatlı bir tebessüm vardır ve gece boyunca, adamın o bakışları, genç Mülazım'ın üzerinden bir dakika bile ayrılmaz.

Tanyeri ağarırken ihtiyar adam, “Ahmet Ağa; bizim atları hazırlatıver!” nidasıyla oturduğu yerden kalkar ve Mülazıma, “Bu sefer iyice görüşemedik! Seninle uzun boylu konuşmak isterim. Bizi yalnız bırakma!” diyerek adamlarıyla birlikte düğün yerinden ayrılır. Bu esrarlı ve karışık hareketlerden hiçbir şey anlayamayan ve biraz da sabırsızlanan genç Mülazım, gidenin kim olduğunu sorunca, aldığı cevap karşısında irkilir: Kurt Mustafa!

Hayret ve hiddetinden birkaç adım geri sıçrayan Mülazım, “Eyvah! Bana oyun ettiniz ha! Gösteririm ben size!” diyerek cebinden çıkardığı düdükle köy çıkışında bekleyen diğer askerleri de çağırır. Ardından, Kurt Mustafa ile görüşen ihtiyardan, onun Alasökü köyüne gittiğini öğrenince; Mülazım Nuri Efendi, müfrezesiyle birlikte ve tozu dumana katarak oradan ayrılır.

Alasökü'ye geldikleri zaman, Kurt Mustafa Çetesi'nin Sarıboğa istikametine gittiğini öğrenen Mülazım, onların hayvanlarının da kendininkileri gibi yorulmuş olacaklarını tahmin ederek, “belki Tombul civarında bastırabilirim” ümidiyle, müfrezesini o tarafa yönlendirir. Bir taraftan da, Kurt Mustafa'nın kendisiyle vuruşmaktan kaçınmasının sebeplerini düşünmektedir.

Kurt Mustafa'nın Tombul'dan da çıktığını o yol üzerindeki Emir Halil köyünde öğrenen Mülazım, tam oradan da ayrılacakken, köy ağasının istirahat teklifini kırmayarak, hayli yorgun düşen atlarını ve adamlarını burada dinlendirmeye karar verir. Mülazım, adamlarını gösterilen evlere yerleştirdikten sonra, kendisi de ağanın evinde misafir olur. Ağa, “Kurt Mustafa'nın başka eşkıyalara karşı köyelerinin muhafızı olduğunu, her sene köylünün hâsılâtından ona ayırdığı hisseyle geçindiğini, jandarmayla çarpışmamak için onlardan hep kaçtığını, hükümetin bu adamı elde etmek için sarf ettiği gayretin beyhudeliğini” anlattıkça, Mülazımın zihnindeki düşünceler de karmakarışık bir hal almaktadır. Ağa, Kurt Mustafa'nın Mülazım için bıraktığı mektubu vererek odadan çıkar:

“Mülazım Efendi, bu akşam Tombul'da sizi bekliyorum. Ne insan ve ne de hayvanlarınıza bir zarar getirmeyeceğimi söylemek isterim. Yalnız sizinle hususi olarak görüşeceğim.”

Tombul yolunda istirahat verdiği başka bir köyün ağasından da Kurt Mustafa'nın hakkında benzer iltifatları duyan Nuri Efendi, hatta köylünün de onlarla birlik olduğunu anladığı için, bir baskına karşı askerlerinin tetikte olmasını tembihler. Kendisi de ayakta kalmak için dirense de, yorgunluk ve uykusuzluğa daha fazla dayanamayan başı göğsüne sarkar ve hafif hafif horlamaya başlar.

Mülazım, alnına dokunan sıcak bir dudağın temasıyla uyanır: Kurt Mustafa! Hemen silahına davranır ama karşısındaki adam silahsızdır ve teslim olmak için ellerini uzatmıştır. Mülazım, cebinden çıkardığı demir kelepçeyi kendisine teslimiyetle uzanan Kurt Mustafa'nın iri bileklerine geçirdikten sonra, “Size Emir Halil'de bıraktığım mektupla da haber verdiğim gibi, bence çok mühim şeylerden bahsetmek istiyorum. Bir iki saat kadar söyleyeceğim sözleri dinlemek lutfunda bulunur musunuz?” diyen adama şaşkınlıkla bakar ve başını “evet” anlamında sallar.

Kurt Mustafa, “bundan yirmi beş sene evvel bir dağ köyünde çobanlık yaparken çeşme başında gördüğü köyün ileri gelenlerinden birinin kızı Zeynep'e âşık olduğunu, onu istemeye gittiğinde babasından ağır hakaretler işittiğini, başkasıyla evlendirmeye çalışınca damadı öldürüp Zeynep'le kaçtıklarını, babasının onları yakalayınca

birini hapse diğerini eve kapattığını, kendisi hapisteyken babasının işkencelerine rağmen Zeynep'in evladını dünyaya getirdiğini, Zeynep'in son nefeslerini verdiğini duyunca hapisten kaçıp ona yetiştiğini" sigara dumanına acının da karıştığı hırıltılı sesiyle anlatırken, Mülazımın yüzünde, az sonra kopacak bir fırtınanın öncesi durgunluğu vardı. Artık Kurt Mustafa'nın sözü nereye getireceğini tahmin etmekte; konuşmaya mecalsiz şekilde, dinlemeye de devam etmektedir:

"Zeynep'in son sözleri, 'Şu beşikteki, bizim çocuğumuz Mustafa! Oğlumuzu kendin gibi bedbaht etmeyeceğine; onu zengin, kibar, tahsil görmüş bir efendi yapacağına ve evladımızın refahını kendine yegâne gaye edeceğine son nefesimde bana yemin ver!' oldu. Köyümün kadınlarından on sene evvel bir balıkçıya varmış Halime isminde Sinop'ta oturan biri vardı. Zeynep'in öldüğünü, çocuğumu bakması için ona getirdiğimi, ihtiyaçlarını karşılayacağımı ama çocuğumun bilmemesi gerektiğini söyledim. Sonra da, Zeynep'ten hatıra bileziği kırık bileziğin iki parçasından birini kundağın göğsüne, ötekini de kuşağımın arasına sokarak evden çıktım."

Mülazımın dudaklarından, olanları şimdi anladığına dair "Ah, demek boynumda senelerden beri kıymetli bir gerdanlık gibi taşıdığım kırık bileziğin esrarı bu imiş ha?" ifadesi dökülünce, kırık bileziğin diğer parçasını elinde tutan Kurt Mustafa'nın ağlayan sesi işitilir: "Evet oğlum! O bilezik parçası sana katil, mahkûm, şaki babanı tanımak için ananın bıraktığı bir yadigârdı."

Beş dakika kadar ikisi de -hiçbir söz söylemedikleri gibi- en küçük bir hareket de yapmayarak öylece, hareketsiz, donuk nazarlarla birbirlerinin elinde parlayan kırık bileziklere bakarlar. Baba ile oğulun hıçkırıklar içinde birbirlerine sarılışı, Kurt Mustafa'nın bundan sonrası için yapılacaklara dair izahatıyla kesilir: "İşte yavrum, o günden sonra, senin için yaşadım ve yine senin saadetin için öleceğim. Yirmi seneden beri hiç kimsenin yakamaya muvaffak olamadığı Kurt Mustafa'yı sen derdest edip hükümete teslim edecek ve mükâfatı da sen alacaksın."

Mülazımın "Hayır baba! Benim için bu kadar fedakârlık etmiş, bu derece ıstırap çekmiş olan babamı cellâdın eline teslim edemem. Nasıl ki sen benim için hayatını, gençliğini her şeyini feda ettinse ben de senin için istikbalimi feda edeceğim." şeklindeki feryadına rağmen, sesi ilk defa sertleşen Kurt Mustafa'nın kararı bellidir: "İsrar etme diyorum sana! Senin temiz hayatını kendi kirli hayatıma raptedemem, istikbalin için böyle olacak. Ben öyle istiyorum. Babana itaatsizlik etmeyeceksin. Kelepçeyi bileklerime tak, jandarmaları çağır, yola çıkalım; yoksa gürültü yaparak jandarmaları buraya kendim çağıracağım."

Mülazımın tüm ısrarlarına rağmen Kurt Mustafa'nın istediği olmuş, kelepçe bileklerine geçirilmiştir. On beş dakika sonra, önde Mülazım, arkada elleri kelepçeli olarak Kurt Mustafa evin kapısında görünürler. Köylüye "Benim atımı getirsinler!" diye seslenen Kurt Mustafa, adamlarını da teskin eder: "Oğlum Ömer, arkadaşlarına söyle, dağılsınlar. Peşimize düşmesinler, haklarını da helal etsinler."

Önden giden iki jandarma Kurt Mustafa'nın yakalandığını Haydar Bey'e haber verdiği için, büyük bir kalabalık, Rıza Efendi Türbesi'nin civarındaki kumluğa yayılmış, müfrezenin görünmesini beklemektedir. Nihayet "Geliyor, geliyor!" sesleri arasında, -Kurt Mustafa, elleri kelepçeli ve gözleri yerde bir şekilde ortalarında yürüdüğü halde- müfrezeye yaklaşmaktadır.

Jandarma kumandanı, genç Mülazımı kucaklar ve onu “Tebrik ederim, Nuri Bey Oğlum! Seni millet namına tebrik ederim. Vatan, millet senin gibi gayretli gençlerin hizmetlerini unutmayacaktır.” sözleriyle takdir edip madalyayı takarken, Kurt Mustafa'nın dudaklarında -oğlunun şerefini görmenin gururuyla- sadece Mülazımın fark edebildiği bir tebessüm vardır. Binbaşı ve arkadaşlarının tebrikleri arasında sıkışan Mülazım, akıntıya kapılmış bir kütük parçası gibi dairenin loş koridorlarından geçerken, arkasında jandarmalar Kurt Mustafa'yı, babasını getirmektedir.

Yukarıda özeti yapılan Sinop yöresine ait eşkıya hikâyesinin üç nüshası mevcuttur: “Rıza Nur İl Halk Kütüphanesi K. 47488; Milli Kütüphane K.1635; Seyfettin Özege Koleksiyonu K.5926” Araştırmamıza esas teşkil eden hikâyenin Rıza Nur İl Halk Kütüphanesindeki nüshası, 22 Eylül 1339 (1923) tarihinde Sinop Matbaasında ve Osmanlıca olarak basılmıştır. Kitap, -ön söz de dâhil- 66 sayfadan oluşmaktadır.

Kitap kapağının arkasında, Mehmet Senai'ye ait “M.S.” rumuzlu “Bir İki Söz” başlığıyla bir ön söz bulunmaktadır. Burada yazar, doğduğu yere ait hissiyatını (Senai 1923, s.4) paylaşır:

“Doğmuş olduğum Sinop belki havası, suyu itibarıyla gayr-ı sıhhî, hayat-ı içtimaîyesi itibarıyla herkesçe arzu olunmayan bir yer olabilir. Fakat ben orayı çok severim. Orada duyduğum sükût ve inşirahı başka memleketlerde kendi odamda bile duyamam. Oranın insanları başkaları için belki çok absi (sömürtkan) çehreli kimselerdir. Fakat benim için o kadar güler yüzlü, o kadar ruh-ı aşınadılar (tamıdk kişilerdir) ki; başka memleketlerde senelerce bir sakf (çatı) altında yaşadığım, kendilerine kalbimi açtığım dert ortaklarımda bile o kadar samimiyet göremem çünkü Sinop benim doğduğum, hayata gözlerimi ilk açtığım, ilk senelerimi yaşadığım ve ilk ihtisaslarımı (duygularımı) aldığım bir yerdir.”

Yine bu ön sözün ilerleyen satırlarına göre, Sinop'ta doğan Mehmet Senai; bu hikâyeyi yazdığı yaşına ve mesleğine dair (Senai 1923, s.4) şu ipuçlarını veriyor:

“Bu eserimi yeni açılan Sinop Matbaası'nda bastırdım. Bundan sonra da kim bilir belki bir daha hiç avdet etmemek (dönmemek) üzere Sinop'tan çıkıp gittiğim zaman benim gibi aynı muhabbet içinde yaşayan, aynı havayı teneffüs eden ve aynı membalardan ilham alan Sinoplu genç ve münevver (aydın) arkadaşlarımla memleketimizin destanî güzelliklerini başka başka mevzu'larla yazıp neşretmelerini ve uzak ufuklarda yaşayan bedbaht (mutsuz) arkadaşlarına memlekettten bir nefha-i teselli (teselli rüzgârı) göndermelerini dilerim.”

Bu eseri yazdığı sırada “18-20 yaşlarında” bir “öğretmen” olduğu anlaşılan Mehmet Senai; hikâyenin sonundaki notta belirtildiği üzere, yine Sinop'ta ve Sinop'u konu edinen (Senai 1923, s.66) bir eser daha kaleme alır: İdam Mahkûmu. “Rıza Nur İl Halk Kütüphanesi K. 1331” ve “Milli Kütüphane K. 1950,1973-A, 238” şeklinde iki nüshası bulunan eserin konusu hakkında, -her iki nüshada da eksikliklerin fazla olması yüzünden, ayrıntılı bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak, çeviri yapılan sayfalardan anlaşıldığı kadarıyla, idam cezasına

mahkûm edilen bir adamın, geçmiş günleri hayal edip yaptığı hatalardan pişmanlık duyması ve içine düştüğü vicdanî bunalımlar hikâyeleştirilmiştir.

Hikâyenin geçtiği coğrafi alan, tüm eşkıya hikâyelerinde olduğu gibi, dağlık bir araziye kapsamaktadır. Sinop sahilinden başlayan mekân tasviri, “Koçcuğaz, Alasökü, Tombul, Emir Halil, Sarıboğa” köyleri üzerinden çizilen bir hatla, dağlık araziye doğru açılmaktadır. Bu durum, yukarıda da belirttiğimiz gibi, engebeli ve dağlık arazinin eşkıyanın saklanması ve barınması için daha elverişli olduğu gerçeğiyle örtüşmektedir. Hikâye boyunca, yer adlarına ve mekâna dair yapılan bazı tasvirleri şu şekilde sıralanabilir:

“Güneş İnce Burunun arkasına doğru inerken Mülazım Nuri Bey'in kumandasında yirmi kişiden oluşan bir süvari takip müfrezesi kapıdan dışarı çıkıyordu.(Senai 1923, s.6)” “Jandarmalardan biri ‘Koçcuğaz Köyü’ diye bağırdı. (Senai 1923, s.8)” “-Kurt Mustafa'nın nereye gittiğini sen biliyorsun değil mi? -Evet! -Nereye gitti? -Doğru Alasökü Karyesi'ne (Köyü'ne) (Senai 1923, s.16)” “Kurt Mustafa'nın hayvanlarının da kendininkileri gibi yorulmuş olacaklarını tahmin ederek belki Tombul civarında bastırabilirim ümidiyle müfrezeye yol verdi. (Senai 1923, s.17)” “Akşam güneş son ziyalarıyla (ışıklarıyla) ovadaki başakları yıldızlayarak Sarıboğa dağlarının arkasında batıyordu. (Senai 1923, s.24)” “Size Emir Halil'de bıraktığım mektupla da haber verdiğim vech ile bence pek mühim olan bazı şeylerden bahsetmek istiyorum. (Senai 1923, s.31)” “Bir ay zarfında bin türlü zahmetler ve yüzlerce eklerle oluşturduğum kurtarıcı ipi koltuğuma alarak bir gece, herkes bütün mevcudatın uykuya daldığı bir saatte, her onbeş adımda bir silahlı jandarmanın nöbet beklediği o muazzam, o esatiri duvarları aşarak kaçtım, gecenin karanlığı içinde siyahlık ve korkunçluğuyla tüyler ürperten o mehîb (heybetli) duvarlardan bacaklarımın bütün kuvvetiyle kaçtım. (Senai 1923, s.44)” “Köyümün kadınlarından Halime isminde Sinop'ta oturan bir kadıncağz vardı. (Senai 1923, s.50)” “Genç, ihtiyar yüzlerce kişiden oluşan büyük bir kalabalık Rıza Efendi Türbesi'nin civarındaki kumluğa yayılmış, müfrezenin görünmesini bekliyorlardı. (Senai 1923, s.64)”

Hikâyenin geçtiği coğrafi alan, harita üzerinde ve oklarla işaretli şekilde, şöyle gösterilebilir:

Hikâyede zamana ait ayrıntılara da sıkça yer verilmektedir: “Bu eserimi -eğer buna eser namını vermek lâzım gelirse- yeni açılan Sinop Matbaası'nda22/9/1339' bastırdım. (Senai 1923, s.4)” “Jandarma Kumandanı Haydar Bey, 'İşte böyle Nuri Efendi; yirmi seneden beri dağlarda gezen, Sinop'un bütün köylerini titreten bu müthiş şakiyi ele geçirmek şimdiye kadar hiçbir müfrezeye kumandanına nasip olmadı. (Senai 1923,

s.5)” “Bir saat sonra, güneş İnce Burnun arkasına doğru inerken...(Senai 1923, s.6)” “İki üç saat kadar yol aldılar. Gece siyah kanatlarını afaka germiş, bütün mevcudatı derin bir karanlık kaplamıştı. (Senai 1923, s.7)” “Ormandan çıkarlarken bileğindeki saate tekrar baktı; gece yarısını tam bir saat geçiyordu. (Senai 1923, s.8)” “Tanyeri ağarıken Ağa oturduğu yerden kalktı. (Senai 1923, s.12)” “Herhalde bu gece birşeyler olacak, gözümüzü dört açalım. (Senai 1923, s.27)” “Yarım saat geçmemişti ki; yorgunluk ve uykusuzluğa bî-mecâl başı göğsüne sarktı ve hafif hafif horlamaya başladı... Bu vaziyette bir buçuk saat daha geçmişti...(Senai 1923, s.29)” “Bir saat sonra kucağında çocuğumla Sinop’un köhne, viran evlerinden birinin kapısını çalıyordum. (Senai 1923, s.54)” “Haydi oğlum! Sabah oluyor. Jandarmalarını çağır da güneş doğmadan yola çıkalım! (Senai 1923, s.60)” “Tanyeri ağarıken müfreze köyden çıkmaya hazırlanıyordu. (Senai 1923, s.62)”

Bir eşkıyanın hayatı üzerine kurgulanan hikâyenin olay örgüsünü, iki yardımcı olay desteklemektedir: Hayatlarının baharında iki gencin geleceklerini kışa çeviren hazin bir aşk hikâyesi ve bu hayatın son demlerinde karşılaşan baba ile oğulun buruk vuslatı. Jandarma Kumandanı Haydar Bey'in, Kurt Mustafa'yı yakalamak için Mülazım Nuri Efendi'yi görevlendirmesiyle olay akışı başlar. Başlangıçta klasik bir eşkıya hikâyesi olacağı tahmini, Mülazımın Kurt Mustafa'yı gördüğündeki ilk izlenimleri ile iyiliklerinden dolayı köylülerin Kurt Mustafa'dan övgüyle söz etmesi, alışılmışın dışında bir olay akışı olacağının ilk ipuçlarıdır. Nitekim Kurt Mustafa'nın, Mülazıma “Bu sefer iyice görüşemedik! Seninle uzun boylu konuşmak isterim. Bizi yalnız bırakma! (Senai 1923, s.14)” deyişi ve ona Emir Halil köyünde mektup bırakması, olay örgüsündeki merak (entrika) unsurunu giderek yükseltmektedir. Kurt Mustafa'nın boynundaki kırık bileziğin Mülazımdaki parçayla uyuşması, hikâyedeki entrik unsurun zirve noktasıdır. Kurt Mustafa'nın, Hasan Çavuş'un kızı Zeynep'e aşkı ile iki tarafın da çektiği acılar, hikâyenin his yoğunluğunu ortaya koymaktadır. Benzer bir duygusal yoğunluk da, Kurt Mustafa'nın kendini oğluna yakalatmasına dair tasvir ve anlatımlarda mevcuttur.

Olay hikâyesi karakterindeki eserde, farklı bakış açıları bir arada kullanılmaktadır. Olaya dair bilgilendirmelerle mekân tasvirlerinin olduğu bölümlerde “anlatıcı bakış açısı”, özellikle geriye dönüşlerle örülmüş hayat hikâyesinin anlatımında ve takip sürecinde yaşananların aktarımında Kurt Mustafa ve Mülazım Nuri Efendi'nin ağzından “kahraman anlatıcı bakış açısı” kullanılmıştır. Duyguların tasvirinde ise her şeyi bilen “hâkim anlatıcı bakış açısı”ndan faydalanılmıştır.

Mehmet Senai, bu hikâyede, “geriye dönüş tekniği”ni, tek bir olay örgüsü etrafında ama uzun soluklu bir anlatımla kullanmıştır: Kurt Mustafa, Mülazım oğluna gerçeği anlatmak ve her ikisinde bulunan kırık bileziklerin sırrını ortaya koymak için -hikâyenin yaklaşık beşte birlik

(32-54. sayfalar arası) kısmında- hayatının geçmişten o güne kadarki süresini kapsayan film şeridi misali bir özetlemeye gitmiştir.

Hikâyenin kişilerine gelince başkahraman Kurt Mustafa; cana, mala, ırza kasteden eşkıya türünün çok uzağında biridir. Köylünün onun hakkındaki “Allah Ağamıza uzun ömürler versin; kimsesiz kızı da fakir çobanı da çok belalardan çekti, kurtardı. Bu akşam da garibanların düğünlerini yapıyor. (Senai 1923, s.11)” “ Biz buralarda yirmi seneden beri Kurt Mustafa'dan başka eşkıya yüzü görmedik. O da dediğim gibi köylülere daima iyilik eder. Eşkiyadan ziyade köylerin muhafızı... Bizim verdiğimiz şeyler kendisini de yardımcılarını da fevkalâde idare eder. Her yerde türeyen eşkıya köylüden para çeker, bu adam bizden katiyen on para almamıştır. Hâsıllattan hissesini alınca dağa çekilir, onu yardımcılarıyla beraber paylaşır, ondan sonra hiç kimseden on para istemez. (Senai 1923, s.22)” gibi ifadeleri, bu düşüncüyü desteklemektedir.

Kurt Mustafa'nın, hayatını oğluna anlatırken kullandığı “Bundan yirmi beş sene evveldi; her bahar dağlarında rengârenk çiçekler açan, her yaz ovaları sarı başaklarla süslenen güzel bir köyün genç ve fakir bir çobanı idim. Her sabah güneşle beraber yatağımdan kalkar, ihtiyar babam tarlasına giderken ben de davarlarımı alarak dağa çıkardım. O zamanlar genç, cahil ve hayata bî-gâne olduğum için çok mesuttum, gam nedir bilmezdim. Yegâne zevkim; beyaz koyunlarımı renkli keçilerimi önüme katarak mor dağların şahikalarına tırmanmak, billur pınarlarda yıkanmak, ormanların sakin koynunda bir ağacın gövdesine dayanarak uzun uzun kaval çalmaktı. (Senai 1923, s.33)” cümleler de, onun özünde ne kadar iyi biri olduğunun göstergesidir. Nitekim Zeynep'in babası Hasan Çavuşun “Ulan sersem, ulan köpek! Sen kimsin, evlenmek kim; aşk kim, Zeynep kim? Defol karşımdan it oğlu it! (Senai 1923, s.40)” şeklindeki hakaretleri hatta sevdiği kızı başkasına vermeye çalışması, Kurt Mustafa'nın o adamı öldürüp hapse düşmesine ve sevdiği kızın ölmek üzere olduğunu duyunca da hapisten kaçıp eşkıya olmasına yol açmıştır.

Kurt Mustafa'nın, kendisini oğluna yakalattırmasına dair bölümdeki “Şimdi yavrum; böyle insanlarca merdûd, sefil, günahkâr bir babaya malik olduğun için yüzün kızarmasın. Ben senin için yaşadım ve yine senin saadetin için öleceğim. Yirmi seneden beri hiç kimsenin öldürmeye ve yakamaya muvaffak olamadığı Kurt Mustafa'yı sen derdest edip hükümete teslim edeceksin. Hiçbir takip müfrezesine nasip olmayan bu şeref senin müfrezene nasip olacak. İşittim ki: Benim başımı götürene beş yüz lira mükâfatla bir madalya, diri götürene bin lira ile madalya ve terfi varmış. Sen beni kollarım bağlı, diri olarak teslim edecek, o büyük mükâfatı alacaksın. Ölümümün sana hayat ve istikbal temin ettiğini düşünerek darağacının yağlı ipi boğazıma geçirilirken gülecek ve gözlerimi ebediyete kaparken derin bir istirahat-ı kalp duyacağım. (Senai 1923, s.57)” sözleri, babalık duygusunun eşkıya olgusundan baskın olduğunu açıkça göstermektedir.

Hikâyenin diğer kahramanı Mülazım Nuri Efendi ise; hayatının geçmiş devrelerine ait bir karanlığın aydınlanmasının eşliğinde olduğundan habersiz, komutanının “Yirmi seneden beri

dağlarda gezen, Sinop'un bütün köylerini titreten bu müthiş şakiyi ele geçirmek şimdiye kadar hiçbir müfreze kumandanına nasip olmadı. İnşallah siz muvaffak olur ve parlak bir madalya ile göğsünüzü tezyin edersiniz. Haydi oğlum; göreyim seni! (Senai 1923, s.5-6)” sözlerinin tazyikiyle, kendisine verilen bu şerefli görevi başarıyla yerine getirebilmenin heyecanı dolu bir Türk subayıdır. Takip başladıktan sonra, özellikle kim olduğundan habersiz şekilde Ağayı gördüğü köy düğünü sırasında, hissiyatında ciddi değişimler yaşamaya başlayan Mülazım; Kurt Mustafa'nın Emir Halil köyünde kendisi için bıraktığı mektuptan “Mülazım Efendi, bu akşam Tombul'da sizi bekliyorum. Ne insan ve ne de hayvanlarınıza bir zarar getirmeyeceğimi söylemek isterim. Yalnız sizinle hususi olarak görüşeceğim. (Senai 1923, s.24)” sözlerini okuyunca, yaşadıklarının kendisini bir kadere doğru sürüklediğine iyice ikna olur. Hele Kurt Mustafa'nın anlattıklarının sonuna geldiği sırada dudaklarından dökülen “Ah, demek boynumda senelerden beri kıymet-dâr bir gerdanlık gibi taşıdığım kırık bileziğin esrarı bu imiş ha? (Senai 1923, s.54)” cümlesi, Mülazım için, hiçbir şeyin artık eskisi gibi olamayacağını ilanır.

Mülazım, babası Kurt Mustafa gibi, vazifesiyle hissiyatı arasında gelgitler yaşamaktadır. Babası, yaşanan bu zahiri felaketi evladı lehine çevirip kendini ona yakalattırıp ödüllendirilmesini sağlamayı düşünürken, Mülazımın sözleri, bu fedakârlık karşısında bir evladın babaya sevgi ve vefasının nişanesi gibidir:

“Hayır baba! Benim için bu kadar fedakârlık etmiş, bu derece ıstırap çekmiş olan babamı cellâdın eline teslim edemem. Nasıl ki sen benim için hayatını, gençliğini her şeyini feda ettinse ben de senin için istikbalimi feda edeceğim. Artık çektiklerini unut babacığım! Senin yanından hiçbir yere ayrılmayacak olan evladın sana ömrünün sonuna kadar bakacak, seni teselli edecek. Kaçalım, baba, buralardan kaçalım! Başka bir yerde mesut bir yuva kurarak ölünceye kadar bir arada yaşayalım. Senin ölümün bana istikbal temin edecekse lanet olsun o istikbale! (Senai 1923, s.58)”

Mülazımın hissiyatının doruk noktaya ulaştığı an, babasını karakola teslim etmesi vaktidir. Yaşanan duygu karmaşası, Mülazımın yüzüne tarifi karışık bir ifade olarak yansır:

“Müfreze tekrar hareket ettiği zaman halkın gürültüsü, atların kişnemeleri, etraftan yükselen takdir sesleri, Mülazımın etrafını alan zâbitânın tebrikleri birbirine karıştı. Çehresindeki hüznün ve ıstırapın hiç kimse farkında değildi. Zavallı genç, arkadaşlarının tebrikâtına cevap vermeye bile muktedir olamıyor, istiyor ki: Şimdi kendisini bir odada yalnız bıraksınlar, orada kendi kendine hıçkırma hıçkırma, sesinin bütün kuvvetiyle gözyaşlarının serbest cereyanıyla ağlasın ağlasın!

Fakat ahali, arkadaşları ve bilhassa Binbaşı onu bırakmıyorlardı. Dairenin loş koridorlarından geçerken Mülazım, cereyana kapılmış bir kütük parçası gibi hissiz gidiyordu, arkasında jandarmalar Kurt Mustafa'yı, babasını getiriyorlardı. (Senai 1923, s.65)”

Hikâyenin diğerk kişileri ise, olay örgüsüne katkıları doğrultusunda ve onlara ait ayrıntılara yer verildiği ölçüde esere katkı sağlamıştır. Ağa kızı Zeynep, babası Hasan Çavuş ile sevdiği Kurt Mustafa arasındaki terciğini, hissiyatı doğrultusunda kullandığı için acı çekerek ölmüştür. Jandarma Kumandanı Haydar Bey, yaşı ve vazifesi gereği, Mülazıma karşı takındığı babacan tavrıyla öne çıkmıştır. Halime Kadın, anne şefkatinin gereği, Mülazıma sahip çıkmış ve onu en güzel şekilde hayata hazırlamıştır. Köylüler, onlara sahip çıkılmasının bir vefası olarak, Kurt Mustafa Ağaya hep sahip çıkmışlardır. Kurt Mustafa'nın adamları, onlara öyle emredildiği için, hayatları boyunca sadık kaldıkları Ağalarından ayrılmak zorunda kalmışlardır.

Dil ve üslup özellikleri açısından bakıldığında, hikâyenin diyalog içeren bölümlerinde, eyleme dayalı kısa cümlelerin yoğunluğu göze çarpmaktadır:

“Mülazım bir ağaca dayanarak sigarasını yaktı. Beş dakika sonra gelen Ağaya hitaben:

-Ağa, dedi, bu gece sana misafiriz.

-Başüstüne Efendim, başımla beraberiniz.

-Teşekkür ederim. Hayvanları münasip bir yere yerleştiriniz. Sonra bize de yatacak bir yer gösteriniz.

-Olur Efendim, hemen şimdi... diyerek köylülere lâzım gelen emirleri verdi. (Senai 1923, s.23)”

Diyalogların yoğunlaştığı kısa ifadelerde, fiillere dayalı Türkçe cümleler dikkat çekicidir. Bu durum, Mehmet Senai'nin dille meşgul bir münevver (Türkçe öğretmeni) olduğunun da açık bir delilidir:

“-Efendi, dedi. Allah ömrünüzü artırsın. Düğünümüzü şenlendirdiniz. Çok memnun kaldık.

Mülazım gülererek:

-Yakından geçiyorduk. Çalgı seslerini işittik, bir uğralım dedik, demek düğün yapıyorsunuz ha?

-Evet!

-Kimi evlendiriyorsunuz?

-Fakir bir çobanımız vardı. Köy kızlarından biriyle üç senedir sevişiyorlarmış. Bu gece onları birleştiriyoruz.

-Ya Allah mübarek etsin. Allah ikisini de mesut etsin!

-Amin! Zavallı çoban bu kız yüzünden çok çile çekti. Kızın başına da çok felaketler geldi. Hani Ağamız olmasaydı evlenemezlerdi ya! Fakat Allah Ağamıza uzun ömürler versin; kızını da oğlanını da çok belalardan çekti, kurtardı. Bu akşam da işte ikisini birbirine veriyor.

-Ya çok iyi, çok iyi! Allah için iyi kalpli adammış. Fakirlere yardım etmesini seviyor.

-Ah oğlum, fakir fukaraya baba gibi bakar, hepimiz onu severiz.

-Kendisiyle görüşmek isterim. Ne tarafta oturuyor?

-Aha şu tarafta Efendim! Şu çınarın dibinde beyaz başlıklı... (Senai 1923, s.11-12)”

Ancak mekâna veya kişiye ait ayrıntıların verildiği tasvir cümleleri, anlatım tarzının gereği olarak, iç içe kurulmuş terkiplerle uzayan cümleler şeklinde oluşturulmuştur:

“Mülazım bu derece cüret karşısında mütehayyîr ve şaşkın, ne yapmak ve ne suretle hareket etmek lâzım geldiğini tayinden aciz, Tombul Karyesine gidip gitmemekte mütereddit beş dakika kadar düşündükten sonra herçi-bâd-âbâd (ne olursa olsun) diyerek kendisini hadisatın cereyanına terk etmeye karar verir ve köylüden bir saat kadar uyumak için müsaade istedikten sonra minderin üzerine uzanarak gözlerini kapar... Akşam güneş son ziyalarıyla ovadaki başakları yaldızlayarak Sarıboğa dağlarının arkasında batıyordu. Tarlaların arasında kıvrılarak ufka doğru uzanan tozlu yolda müfreze ağır ağır ilerliyor, jandarmaların omuzlarındaki silahların namluları güneşe karşı yanıp sönen iltimâ'larla (parlayışlarla) parılıyordu. Dağdan davarlarını indiren çobanın çaldığı kaval sesi akşamın sükûnuna garip bir hüzün veriyor, testilerini doldurmak için kuyu başına çıkmış köy kızları, yol kenarında oynaşan çocuklar, tarlada çalışan kadınlar işlerini bırakmış, yaklaşan müfrezeye bakıyorlardı. (Senai 1923, s.24-25)”

Hikâyenin dil ve üslup özellikleri dikkate alındığında, dönemin yaygın kullanılan söz hazinesinin doğal bir sonucu olarak, köken bakımından Arapça-Farsça kelimelerin varlığını hem diyaloglarda hem de tasvir cümlelerinde görülmektedir. Ancak bu durumun, ifadenin anlaşılmasını engelleyecek düzeyde olmadığı söylenebilir:

“Mülazım ihtiyarın gösterdiği tarafa baktı. Posbıyıklı, hutut-ı vechiyyesi (yüzünün çizgileri) ıstıraptan derinleşmiş bir adamın gür kaşları altından mülayim (yumuşak) ve müşfik (sevgi dolu) nazarlarıyla (bakışlarıyla) kendisini süzdüğünü gördü, dudaklarında hafif, tatlı bir tebessüm (gülümseme) vardı. (Senai 1923, s.12)”

“Zebûn bir lisân-ı hâl içindeki Zeynep ölüyordu, bütün sevdikleri tarafından terk edilmiş ve benim çocuğumun beşiği yanında evcâ(sancılar) içinde kıvrana kıvrana ölüyor. Dudaklarımın arasından gayr-ı ihtiyari (farkında olmaksızın) bir ses fırladı:

-Aşk ne kudretli, ne ilâhî bir histir Zeynep! Bir seneden fazla bir zamandır hapishanede olduğum halde, bir hiss-i kâbl-el-vuku'la (içine doğarak) bu gece geleceğim senin de kalbine tulû etmiş. (Senai 1923, s.46-47)”

Sonuç

Hikâye etme eğilimi ve onu dinleme ihtiyacı, anlatıyı; uygarlık tarihi boyunca insanların en fazla tercih ettiği doğal paylaşım ve aktarım aracı haline getirmiştir. Geçmişe dayalı bu anlatıların birçoğu, herhangi bir yöresel ve sosyal havaya uyarlanma yoluyla, daima yeni ve güncel kalabilmiştir. Bunlardan bazıları eşkıya türküleri, destanlar ya da ağıtlar şeklinde

cönlere alındığı gibi; bazıları da -Yaşar Kemal'in İnce Memed'inde olduğu gibi- günümüz çağdaş roman ve hikâyesine malzeme olarak yeniden kurgulanmıştır.

Ne var ki, gündelik hayattaki türkü, destan ya da ağıtlar yoluyla adeta mitleştirilmiş bu “eşkıya güzellemeleri”; yazılı hale getirilemediği için, ilk ağızdan söyleyiş özelliklerini koruyamamış hatta özünü bozacak derecede değişikliklere uğramıştır. Bu açıdan bakıldığında, Sinop'ta yaşanan bir eşkıya hikâyesinin yine Sinop Matbaasında ve Sinoplu bir münevver tarafından kaleme alınmış olması, dönemin dil ve kültürüne dair özellikleri tespit açısından önemli bir vesika olarak karşımıza çıkmaktadır.

Evvvela, dönemin konuşma dilini yansıtan mahalli söyleyişlerin birçok örneğine yer verilmiştir:

“Mülazıma yanındaki ihtiyarlardan biri eğilerek tatlı bir sesle:

-Efendi, dedi, Allah ömrünüzü artırsın. Düğünümüzü şenlendirdiniz. Çok memnun kaldık. (Senai 1923, s.9)”

“Mülazım hiddetle kırbacını çizmesine vurarak:

-Hay şeytan alsın!... Bu Sarıboğa'da mutlak bir iş var! diye söylendi. (Senai 1923, s.17)”

“Kurt Mustafa yine aynı mülayemet ve sükûnetle:

-Şimdi artık müsterih oldunuz mu Beyefendi! dedi. İşte size hiçbir sıkıntı, hiçbir azap vermeden teslim oldum. Buna mukabil ben de ufacak bir ricada bulunsam kabul buyurur musunuz?...

-Hay hay! Söyle bakalım ne istiyorsun?

-... Bir iki saat kadar söyleyeceğim sözleri dinlemek lütfunda bulunur musunuz? (Senai 1923, s.39)”

Sinop sahilinden başlayıp “Koççuğaz, Alasökü, Tombul, Emir Halil, Sarıboğa” köyleri üzerinden çizilen bir hatla, dağlık araziye doğru açılan mekân tasviri; hikâyenin gerçek bir zemine oturtularak bu yörenin gerçek ve kalıcı bir kültürel mirası olduğu gerçeğine de katkıda bulunmaktadır.

İhmal edilmemesi gereken diğer önemli bir katkı da, hikâyenin temasıyla ilgilidir. Cana, mala, ırza kasteden eşkıya türünün çok uzağındaki Kurt Mustafa; fakir fukaraya yardım edip evlenemeyenlere düğün kurduran, babacan bir koruyucu durumundadır. Üstelik Kurt Mustafa'nın dağa çıkışı, Bu durum; eşkıyalığın “ekonomik koşullar ya da işsizlik gibi koşullar”la ilişkilendirilmesi genel anlayışına da aykırıdır. Zira Kurt Mustafa; sevdiği ağa kızı Zeynep'in başkasıyla evlendirilmek istenmesi karşısında adam öldürüp hapse düşmüş ve yine Zeynep'i son nefesini vermeden görebilmek için hapisten kaçıp eşkıya olmuştur. Ardından,

Kurt Mustafa'nın, oğlu Mülazım Nuri Efendi'ye sahip çıkmak için gösterdiği çaba ve hikâyenin sonundaki baba ile oğulun kavuşma anındaki duygusal yoğunluk; hikâyeyi bilinen eşkıya anlatılarının uzağında bambaşka bir konuma taşımıştır. Nitekim Kurt Mustafa'nın köylüye kol kanat girmesi, jandarmayla çatışmamak için gizlenmesi, halka zulmeden başka eşkıyaların karşısında durması, köylülerin verdikleri yiyecek dışında hiçbir şeye el sürmemesi gibi durumlar; yukarıda söz edilen duygusal bağlamda ele alınırsa, hikâyedeki özgün tarafın temayla ilgili olduğu düşüncesini destekleyecektir.

Görülüyor ki “Kırık Bilezik” hikâyesi, iki yönüyle benzer örneklerinden ayrılmaktadır: Yazılı halde olması ve bir eşkıya hayatının alışılmışın dışındaki hususiyetleriyle sunulması. Bu durum; benzer örneklerin tespit ve tahlilleriyle zenginleştirilirse, “eşkıyalık” kavramının – sadece toplumun genel kabulleri doğrultusunda değil- bireyin iç dünyası ve hayata iyimser bakışı yönüyle değerlendirilmesine kapı aralayacaktır.

Kaynakça

- Akdağ, M. (1966), Genel Çizgileriyle XVII. Yüzyıl Türkiye Tarihi, TAD-IV/6-7, Ankara
- Bardakoğlu, A. (1995), “Eşkıya” Mad, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 11, İstanbul,
- Develioğlu, F. (1984), Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi, Ankara
- Gündem, F. Ö. (1999), Anadolu'dan Hikâyeler: Kırık Bilezik, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- İlgürel, M. (1995), “Eşkıyalık-Osmanlılar'da Eşkıyalık Hareketleri” Mad, İslam Ansiklopedisi, C.11
- Türk Hukuk Kurumu (1944), Türk Hukuk Lügati, Maarif Vekilliği
- Hüseyinliklioğlu, A. (2001), Mühimme Defterlerine Göre Osmanlı Topraklarında Eşkıyalık Olayları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ
- Mutlu, K. (2007), Sinop'ta Sosyo-Kültürel ve Dini Hayat: Gürcüler Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas
- Özkaya, Y. (1985), XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda Kurumlar ve Osmanlı Toplum Yaşamı, Ankara
- Öztürk, M. (1991), XVIII. Yüzyılda Antakya ve Çevresinde Eşkıyalık Olayları, Belleten, C. LIV, S.211, Ankara
- Senai, M. (1923), Kırık Bilezik, Sinop Matbaası (22/9/1339), Dr. Rıza Nur Kütüphanesi kayıt no:47488
- Shaw, S. & Ezel, K. (1982), Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye'nin Doğuşu, E Yayınları, (Çev. Mehmet Armancı), İstanbul

- Tızlak, F. (1994), "XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısı ile XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Yukarı Fırat Havzasında Eşkîyalık Hareketleri, Belleten, LVII/220, Ankara
- Uluçay, M. Ç. (1944), XVII. Asırda Saruhan'da Eşkîyalık ve Halk Hareketleri, CHP Manisa Halkevleri Yayını, İstanbul
- Ulunay, R. C. (1973), Dağlar Kralı Balçıklı Ethem, Bolayır Yayınevi, Ankara
- Yetkin, S. (1997), Ege'de Eşkîyalar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul

A Contribution from Sinop to banditry story: Broken Bracelet

Extended Abstract

Banditry, defined as a violation of public order and security often raided by the gun or raped to lives, goods and chattels. The fact of banditry events is as old as human history. In this fact anatolian cities also has received a grant from this caseas in the past. Especially in the last years of the Ottoman Empire banditry movements showed a large increase. Sinop is one of the places where the banditry movement occurred in anatolia.

The beginning of the economic crisis Ottoman Empire began to weaken the authority of the state and the bluesterer appeared with a large increasing of the banditry movements in this period. Indeed, in the early 20th century in the case of war the economic collapse and weaknesses that occur in state authority was the reason disrupt public order.

In this study, with conception of the "banditry", A thug story will be analyzed in all its aspects that happened in Sinop. The oral narrative story which written in Sinop, In contrast to the overall plot, it is noteworthy of telling the type of a responsible bandit who impinge on a poor. Some evaluation of the work is as follows:

The Work written by Mehmet Senai on September 22, 1339 (1923) at the Sinop printing house and printed in the Ottoman language. the Work copies are available at "Riza Nur City Public Library, the National Library and Library Seyfettin Özege." The foreword title "A few words" is written at the back of the book cover with a nickname "M.S" which belongs to Mehmet Senai. The Author, share his own and the birthplace sense (Senai 1923, p.4).

"Sinop, the place where I was born, the air or non-sanitary water or life of society is a place that may not be desirable by everyone. But I love so much that place. The silence and serenity I feel in there I cannot feel in any other country even in my own room. The local people might be too unruly (surly) physiognomy for the others. But for me, they are so friendly and familiar

with the spiritual that; I even cannot see that sincerity where I lived together for many years in other countries, or the people I opened my heart. because Sinop is the place where I was born, first day of my life, the experience of my first year and where I got my first feelings. I print my this Work at Sinop Printhouse which is newly opened. I wish to young and enlightened people from Sinop who inspired as me breathe the same air, Inspired by the same spring, living in the same feelings; write and publish the epic and the beauty of our country with other other topics and send a consolation wind from our country to the unhappy friends who lives far away.”

The main hero of the story is Kurt Mustafa, he has been a famous bandit since twenty years who walking around the mountains and frightened all the villages of Sinop. Sinop Gendarmerie Commander Haydar Bey, appointed Lieutenant Nuri Bey to arrest him. Lieutenant, take the road with a group of (twenty) military. The army arrive the Koçcuğaz village and they encounter a wedding over there. the landowner is marrying the two poor villager. Lieutenant, realizes that the landowner is Mustafa Kurt and start tracking him. They pass Koçcuğaz, Alasökü, Emir Halil, Tombul, Sarıboğa villages and reach a very mountainous terrain. Kurt Mustafa, send a letter for Lieutenant Nuri Bey and he writes that he wants to talk to him. Finally, he tells him about his story, he tells him that he is his own son and proves with broken bracelet in his hand. later on he captured himself to the his son to get him both the award and promotion.

As a fiction, this bandit story with real time and space, it contains an expression which coincides with the 1920 's. Described settlements (Sarıboğa, Emir Halil, Koçcuğaz, Alasökü, Tombul villages) reality, supports the accuracy of the plot.

A bandit's life founded on the story of the plot, which is supported by two auxiliary flow of events: Father-son reunion with a sorrowful love story. the event flow begins with the order of the Gendarmerie Commander Haydar Bey, to the lieutenant to arrest Kurt Mustafa Nuri Efendi. A classic story of the bandit would be estimated at the beginning of the event, but the first impression of Lieutenant is the villagers speak in praise of his kindness would be an unusual event stream are first tips.

Event history of the work on the character, different perspectives (the narrator perspective, hero narrator perspective, savant narrative perspective) are used in combination. Mehmet Senai, has used the " flashback technique" intensely in this story. The technique of the story

was fictionalized approximately 1/5 portion for Kurt Mustafa to tell the truth to the his lieutenant son to reveal the secret of broken bracelet in both of them.

The protagonist of the story Kurt Mustafa is not a thug who detriment to the public order and security often raided by the gun or raped to lives, goods and chattels and a father who is fond of his son. Lieutenant Nuri Efendi, known a son who had to catch his father as a soldier. The other hero of the story (Zeynep, Gendarmerie Commander Haydar Bey, Sergeant Hasan and villager ...), has contributes to certain parts of the plot.

The language of the story forms according to the events of fiction. while giving the dialogue in the main event fiction, sentence of depiction for spaceis preferred to use descriptions and designations adjectives. as a vocabulary Arabic-Persian vocabulary expressions are used. In general sentence of fiction, Turkish sayings of words or groups of words (I came, I went ... they answered / Tell me what you say if you come here) hold sway over the subject.

Consequently this story, is a unique work because of the pressing period or telling the life of a thug with extraordinary.